

19 Απριλίου 2017

Γνωρίζουμε τι είναι Χάος και τι Άνθρωπος;

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Σωτήρης Φουρνάρος, Επ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

Av

θέλουμε να δεχτούμε ότι ο φιλοσοφικός πλούτος είναι χρήσιμος και μπορεί να μας βοηθά έμπρακτα στις ζωές μας, στην ατομική και συλλογική ιστορία που δημιουργούμε, τότε ούτε ο άνθρωπος, πολύ δε περισσότερο το χάος, συνιστούν υπερ-ιστορικές αναφορές. Η μακραίωνη διαδρομή της φιλοσοφικής νοηματοδότησης του καθολικού περιεχομένου της ζωής (αξίες, ψυχή, νους, αισθήσεις, πολιτική, πολιτεύματα, ευδαιμονία, ελευθερία, θεός, σύμπαν, φύση, και τόσα άλλα) οδηγεί στην υιοθέτηση του λινγκουιστικού ερμηνευτικού μοντέλου, όπου κυριαρχεί το ερώτημα «τι σημαίνει χ», όχι «τι είναι χ». Εν προκειμένω, τί σημαίνει χάος και άνθρωπος.

Αντίστοιχα, διαμορφώνεται η βάση διαφώτισης της οντολογίας του χάους και του ανθρώπου, με το ερώτημα «τί σημαίνει ον» και την προτεινόμενη οπτική ότι το ον είναι διαρκής δημιουργία του περιεχομένου του από τους ανθρώπους, τους λαούς και τους πολιτισμούς. Πρόκειται για ανοικτή δημιουργία, υπό την έννοια ότι το ερώτημα παραμένει ανοικτό, δεχόμενο βέβαια απαντήσεις οι οποίες όμως δεν αποτελούν τελικές διευθετήσεις. Το ερώτημα δεν κλείνει ποτέ οριστικά, αλλά διερευνάται ακατάπαυστα και έτσι φωτίζεται όλο και περισσότερο.

Τόσο το χάος όσο και ο άνθρωπος συνιστούν ες αεί ανοικτά ερωτήματα. Το περιεχόμενο των απαντήσεών τους οριοθετείται, δημιουργείται ακατάπαυστα. Η ανοικτότητα και η αδιάκοπη δημιουργία της οντολογίας συνδέουν αχώριστα χάος και άνθρωπο. Άνθρωπος και χάος διαμορφώνονται εγκοσμίως από τον πρωταγωνιστή αυτής της οντολογικής δημιουργίας, το ανθρώπινο υποκείμενο. Έτσι δημιουργείται ο ορισμός τους χάους, κατά τον οποίο το χάος ταυτίζεται με το είναι και το είναι με το χάος. Πρόκειται για το πεδίο της ανθρώπινης και, υπ' αυτό το πρίσμα, φιλοσοφικής δημιουργίας, όπου το ανθρώπινο υποκείμενο, εμείς, αμφισβητούμε τις παραδεδομένες μορφές.

Κατά τον τρόπο αυτό τις φωτίζουμε και δημιουργούμε αδιάλειπτα το περιεχόμενο της ζωής που θέλουμε να ζήσουμε. Π. χ. δημιουργούμε τις μορφές της δημοκρατίας, της ελευθερίας, διαφωτίζουμε την έννοια της φύσης, του σύμπαντος με όσα δεδομένα έχουμε (π.χ. από τον χώρο των θετικών επιστημών).

Παρομοίως, δημιουργούμε το ανθρώπινο ον. (Ε)αυτοδημιουργούμαστε διαρκώς, με ανοικτό το ερώτημα για τον εαυτό μας, με αμφισβήτηση της παραδεδομένης κατάστασης στην οποία βρισκόμαστε, με μια τέτοια δηλαδή δημιουργική αυτογνωσία. Καίριος κόμβος της (ε)αυτοδημιουργίας είναι η θέληση για αμφισβήτηση του εαυτού, η οποία ισοδυναμεί με θέληση για ουσιώδη μετασχηματισμό μας. Ίσως εδώ να βρίσκεται το κλειδί γιατί δεν αλλάζει ο κόσμος και οι ζωές μας προς το καλύτερο. Προφανώς, γιατί δεν θέλουμε να μεταμορφωθούμε εμείς, οι πρωταγωνιστές των κοινωνικο-πολιτικών μορφωμάτων.

Από μόνα τους αυτά δεν αλλάζουν. Συνιστούν ανθρώπινες δημιουργίες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Ελληνόγλωσση

Αλατζόγλου-Θέμελη Κ., «Ο Καστοριάδης και η ελληνική ιδιαιτερότητα» στο Γ. Οικονόμου (επιμ.), *Μελέτες για τον Κορνήλιο Καστοριάδη. Η γένεση της δημοκρατίας και η σημερινή κρίση*, εκδ. Ευρασία, Αθήνα, 2011.

Αριστοτέλης, *Πολιτικά*, Oxford University Press, Oxford, 1992.

Βέικος Θ., *Αναλυτική Φιλοσοφία*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000.

Ησίοδος, *Θεογονία*, Harvard University Press, London, 1914.

Καστοριάδης Κ., *Ακυβέρνητη κοινωνία* (μτφρ. Ζ. Σαρίκας), εκδ. Ευρασία Αθήνα, 2010.

___, *Ανθρωπολογία, πολιτική, φιλοσοφία*, εκδ. Ύψιλον, Αθήνα, 2001.

___, *Οι ομιλίες στην Ελλάδα*, εκδ. Ύψιλον, Αθήνα, 2000.

___, *Φιλοσοφία και Επιστήμη. Ένας διάλογος με τον Γεώργιο Λ. Ευαγγελόπουλο*, εκδ. Ευρασία, Αθήνα, 2010.

___, *Χώροι του ανθρώπου* (μτφρ. Ζ. Σαρίκας), εκδ. Ύψιλον, Αθήνα, 1995.

Μπαμπινιώτης Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα, 1998.

Πλάτων, *Θεαίτητος*, στο *Opera*, τ. Ι, Oxford University Press, Oxford, 1995.

___, *Κρατύλος*, στο *Opera*, τ. Ι, Oxford University Press, Oxford, 1995.

Πελεγρίνης Θ., *Από τον Πολιτισμό στην Πείνα*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2006.

Φουρνάρος Σ., *Από τη Φιλοσοφία στην Πολιτική και την Παιδεία στη σκέψη του Κορνήλιου Καστοριάδη*, εκδ. Σμίλη, Αθήνα, 2015.

___, «Η φιλοσοφική ανθρωπολογία του 'ανοιχτού ανθρώπου' στη διαύγαση του Καστοριάδη» στο V.E. Pantazis & M. Stork (επιμ.), *Ommasin allois. Festschrift für Professor Ioannis E. Theodoropoulos zum 65. Geburtstag*, εκδ. Oldib, Essen 2014, σελ. 113-130.

Ξενόγλωσση

Curtis D. A. (επιμ.), *The Castoriadis Reader*, Blackwell Publishers Ltd., Oxford, 1997.

Keller S. H., *Borrowed Knowledge: Chaos Theory and the Challenge of Learning across Disciplines*, The University of Chicago Press, 2008.

Werndl Charlotte, «What are the new Implications of Chaos for Unpredictability?», *The British Journal for the Philosophy of Science*, 2009, 60, 1, σελ. 195-220.

Πηγή: Διεθνές Φιλοσοφικό Forum [«Ανάδρασις»](#), Σωτήρης Φουρνάρος Επίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, «Η ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΧΑΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ»

Το προηγούμενο μέρος του άρθρου μπορείτε να το διαβάσετε [εδώ](#)

<http://bit.ly/2o3EiQN>